

بسم الله الرحمن الرحيم

بیمه و تحولات مسئولیت مدنی بیمه گر

در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه

مؤلف :

بتول رضانی مهباری

سرشناسه	: رمضانی مهیاری، بتول، ۱۳۵۵ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: بیمه و تحولات مسئولیت مدنی بیمه گر در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه [کتاب] / مولف بتول رمضانی مهیاری.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات راه دکتری: انتشارات سنجش و دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۷ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۴۶۵-۹۷۹-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
پادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: حقوق بیمه -- ایران
موضوع	: Insurance law -- Iran
موضوع	: بیمه مسوولیت -- ایران
موضوع	: Liability insurance-- Iran
موضوع	: رانندگی -- ایران -- حوادث
موضوع	: Traffic accidents -- Iran
موضوع	: شخص ثالث (حقوق) -- ایران
موضوع	: Third parties (Law) -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۸ ۹/۸/۹۹۸KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵۰.۸۶/۳۴۶
شماره کتایشناسی ملی	:

عنوان: بیمه و تحولات مسئولیت مدنی بیمه گر در اثر حوادث ناشی از وسایل نقلیه

مولف: بتول رمضانی مهیاری

ناشر: انتشارات سنجش و دانش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸

صفحه آرای: مهتاب دوستی

طراح جلد: مهتاب دوستی

ناظر: تسرین خانی

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

«کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است»

بهاء: ۲۵۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

۱		مقدمه
۵		فصل اول
۵		مفهوم، مبانی و ارکان مسئولیت مدنی
۶		مبحث یکم: مفاهیم و مبانی مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه
۶		گفتار یکم: مفاهیم
۶		بند یکم: مفهوم مسئولیت مدنی
۷		بند دوم: مفهوم شخص ثالث
۸		۱- اشخاص ثالث تحت پوشش بیمه گر:
۹		۲- اشخاص ثالث تحت پوشش صندوق خسارات بدنی:
۹		بند سوم: مفاهیم مرتبط
۹		حادثه:
۱۰		۲- بیمه گر:
۱۰		۳- دارنده:
۱۱		گفتار دوم: مبانی مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه
۱۳		بند یکم: مبانی مسئولیت مدنی در قانون بیمه اجباری سال ۱۳۴۷
۱۳		۱- نظریه خطر:
۱۴		۲- مفهوم فرض (اماره) تقصیر
۱۵		۳- مفهوم تعهد به حفاظت و نقد آن
۱۶		۱- نظریه تقصیر
۱۶		الف- تقصیر شخصی
۱۷		ب- تقصیر نوعی
۱۷		۲- نظریه ناشی از تقصیر
۱۷		ب- مسئولیت مدنی ناشی از تقصیر در حوادث رانندگی

بند سوم: مبنای مسئولیت مدنی در قانون مصوب سال ۱۳۹۵.....	۱۸
۱- نظریه فرض تقصیر.....	۱۸
الف- تحلیل ماده ۱ قانون بیمه مصوب سال ۱۳۹۵:.....	۱۹
۲- نظریه خطر:.....	۱۹
مبحث دوم: شرایط مسئولیت مدنی بیمه گر.....	۲۰
گفتار یکم: مسئولیت قراردادی بیمه گر.....	۲۰
بند یکم: وجود قرار داد.....	۲۰
بند دوم: شرایط قرارداد فی ما بین طرفین قرارداد.....	۲۱
قراردادهای بیمه بر اصول عام تکیه دارد از جمله!.....	۲۱
بند سوم: اثبات مسئولیت مدنی بیمه گر.....	۲۲
گفتار دوم: مسئولیت مدنی (غیر قراردادی) بیمه گر.....	۲۲
بند یکم: متصرف قانونی.....	۲۳
بند دوم: متصرف غیر قانونی.....	۲۴
مبحث سوم: ارکان و تقسیم مسئولیت مدنی.....	۲۴
گفتار یکم: ضرر.....	۲۴
بند یکم: ضرر مادی.....	۲۵
بند دوم: ضرر معنوی.....	۲۵
بند سوم: ضرر بدنی.....	۲۵
گفتار دوم: فعل زیانبار.....	۲۶
بند یکم: تحولات و استثنائات مربوط به فعل زیانبار.....	۲۶
الف: مفهوم فعل زیانبار.....	۲۶
ب- استثنائات فعل زیان بار:.....	۲۸
ب: تحولات مسئولیت بیمه گر بر اثر فعل زیانبار در قانون اصلاحی مصوب سال ۱۳۸۷.....	۲۹
ج: تحولات مسئولیت بیمه گر بر اثر فعل زیانبار در قانون مصوب سال ۱۳۹۵.....	۳۰
بند سوم: فعل زیانبار مجرمانه.....	۳۲
بند چهارم: فعل زیانبار غیر مجرمانه.....	۳۲

۳۲	گفتار سوم: رابطه سببیت
۳۳	بند یکم: وجود رابطه سببیت
۳۳	الف: مفهوم سبب
۳۶	۵- تقسیم سبب به اعتبار وقوع نتیجه:
۳۸	۱- تعدد مباشر:
۳۸	۲- تعدد مسبب:
۳۸	۳- مباشر و مسبب:
۴۰	الف- فورس مازور یا قوه فاهره:
۴۱	ب- عمل زیان دیده (تقصیر زیان دیده)
۴۲	ج: فعل ثالث
۴۴	مبحث چهارم: تقسیم مسئولیت
۴۴	گفتار یکم: تقسیم مسئولیت در قانون مسئولیت مدنی
۴۴	بند یکم: تساوی مسئولیت
۴۵	الف: آرای غیر لازم الاتباع
۴۶	تحلیل رای:
۴۶	ب: آرای لازم الاتباع
۴۶	رای وحدت رویه شماره ۷۱۷-۲/۶-۱۳۹۰
۴۷	تحلیل رای:
۴۷	بند دوم: نظریه تضامن
۴۸	بند سوم: نظریه توزیع مسئولیت
۴۸	بند چهارم: تقسیم مسئولیت بر اساس درجه تاثیر
۴۸	گفتار دوم: تقسیم مسئولیت در قانون مجازات اسلامی
۵۰	بند یکم: تقسیم مسئولیت به صورت تساوی
۵۱	بند دوم: تقسیم مسئولیت بر حسب درجه تقصیر
۵۱	الف: رای دادگاه
۵۴	تحلیل رای:

۵۴.....	ب: رای دادگاه.....
۵۵.....	تحلیل رای:
۵۵.....	گفتار سوم: تقسیم مسئولیت در قانون بیمه اجباری دارندگان وسایل نقلیه
۵۵.....	بند اول: نظریه مسئولیت بر اساس درجه تقصیر.....
۵۷.....	تحلیل رای:
۵۷.....	بند دوم: تعدد مسئولین در حادثه
۶۰.....	فصل دوم
۶۰.....	تحولات مسئولیت مدنی بیمه گر و روشهای جبران خسارت در قوانین بیمه دارندگان وسایل نقلیه
۶۱.....	مبحث یکم: موارد کاهش و افزایش مسئولیت بیمه گر
۶۲.....	ب) کاهش در اصلاحیه سال ۱۳۸۷
۶۲.....	ج) کاهش مسئولیت در قانون جدید سال ۱۳۹۵
۶۳.....	بند یکم: شناختن درجه تقصیر برای مسبب غیر از راننده و بیمه گذار
۶۳.....	بند دوم: در صورت اثبات قصد خودکشی و یا سقط جنین و هر گونه خدعه
۶۴.....	بند سوم: مراجعه به سبب حادثه بر اثر پرداخت خسارت بیش از ظرفیت مجاز و تعهد
۶۴.....	بند چهارم: مشخص کردن سقف تقاضای پوشش بیمه ای برای بیمه گذار
۶۵.....	بند پنجم: تکلیف نهادن بر دستگاه های مربوط به رانندگی در به کار گرفتن ماشینهای فاقد بیمه
۶۶.....	گفتار دوم: موارد افزایش مسئولیت
۶۶.....	الف) افزایش در قانون سال ۱۳۴۷
۶۶.....	ب) افزایش در قانون سال ۱۳۸۷
۶۷.....	ج) افزایش در قانون سال ۱۳۹۵
۶۸.....	بند یکم: خسارت وارده به محمولات وسایل نقلیه مورد بیمه
۶۸.....	بند دوم: خسارات مستقیم یا غیرمستقیم از تشعشعات اتمی و رادیواکتیو
۶۸.....	بند سوم: خسارات وارده به متصرفین غیرقانونی وسیله نقلیه
۶۹.....	بند چهارم: خسارت وارده از سوی رانندگان فاقد گواهی نامه
۶۹.....	بند پنجم: خسارت ناشی از فورس مازور
۷۰.....	بند ششم: پرداخت خسارت مازاد از تعهد بیمه ای

- بند هفتم: عدم قبولی هرگونه شرط یا توافق بیمه گر با بیمه گذار کمتر از حداقل قانونی ۷۰
- الف: رای دادگاه ۷۱
- تحلیل رای: ۷۳
- ب: رای دادگاه ۷۳
- تحلیل رای: ۷۶
- مبحث دوم: امکان یا عدم امکان رجوع بیمه گر به بیمه گذار ۷۷
- گفتار یکم: امکان رجوع بیمه گر به بیمه گذار ۷۷
- بند یکم: مسئولیت بیمه گر در ورود خسارت در صورت عمد راننده ۷۹
- بند دوم: مسئولیت بیمه گر در مورد رانندگان بدون گواهی نامه ۷۹
- بند سوم: مسئولیت بیمه گر در روان گردان موثر، مستی یا عدم تناسب گواهی نامه بیمه گذار وسیله نقلیه ۸۰
- بند چهارم: مسئولیت بیمه گر در حوادث خودرو سرقتی ۸۰
- گفتار دوم: عدم امکان رجوع بیمه گر به بیمه گذار ۸۰
- بند یکم: قصور (تقصیر) بیمه گر در صدور بیمه نامه ۸۲
- بند دوم: نقص علایم رانندگی و راهنمایی و نقص تجهیزات مربوط به راه سازی ۸۳
- بند سوم: عیب ذاتی وسیله نقلیه مربوط به کارخانه تولید ماشین ۸۳
- مبحث سوم: روشهای جبران خسارت توسط بیمه گر ۸۴
- گفتار یکم: اوصاف و ویژگی های مسئولیت بیمه گر در پرداخت خسارت به زیان دیده ۸۴
- بند یکم: قائم مقامی (اصل جانشینی) ۸۵
- بند دوم: تبعی بودن مسئولیت بیمه گر ۸۶
- بند سوم: مستقل بودن مسئولیت بیمه گر ۸۷
- گفتار دوم: روش های جبران خسارت توسط بیمه گر ۸۸
- بند یکم: جبران خسارت با مراجعه به محاکم ۸۸
- الف: نحوه جبران و پرداخت خسارت های بدنی ۸۸
- ب: نحوه جبران و پرداخت خسارات مالی ۹۱
- بند دوم: جبران خسارت بدون رجوع به محاکم دادگستری ۹۲
- الف) دعاوی مستقیم علیه بیمه گر: ۹۲

- ب- دعاوی علیه عامل ورود زیان (راننده عامل زیان)..... ۹۵
- گفتار سوم: صندوق خسارات ۹۶
- بند یکم: صندوق تامین خسارت بدنی ۹۶
- تحلیل رای: ۹۸
- ب: رای دادگاه تجدید نظر استان تهران ۹۸
- رای تجدید نظر از رای بدوی فوق الذکر: ۹۹
- الف- پرداخت خسارت داخل در تعهد توسط صندوق تامین خسارت بدنی ۹۹
- بند دوم: پرداخت توسط سایر صندوق های ویژه ۱۰۱
- منابع و مآخذ ۱۰۷

مقدمه

با مطالعه بر موضوع بیمه مسئولیت مدنی بیمه گر، متوجه می شویم جای ادعای خسارت برای اشخاص زیان دیده در اثر خطا یا تقصیر یا فعالیت های پر مخاطره اشخاص وجود دارد که به موجب قانون و نظم عمومی، تامین خسارت های قانونی در اثر افعال اشخاص، بر عهده بیمه گر قرار می گیرد، و به علت ضرورت اجتماعی، اقتصادی و الزامی بودن قوانین بیمه ای از جمله بیمه دارندگان وسایل نقلیه موتوری در مقابل شخص ثالث که از اولین تصویب آن ۵ دهه می گذرد، با اتهامات، تغییرات و ضعفهایی روبرو بودیم، با تصویب بیمه اجباری در سال ۴۷ و اصلاحی آن در سال ۸۷ و در نهایت قانون جدید سال ۹۵ تغییری در حوزه مسئولیت بیمه گر و دیگر حوزه ها شاهد بودیم، که البته تغییرات در حوزه کاهش و افزایش مسئولیت ها مدنی بیمه گر در سال ۹۵ چشمگیرتر می باشد.

موضوع و عنوان مجموعه پیش رو «تحوالات مسئولیت مدنی بیمه گر در قانون بیمه اجباری مصوب ۱۳۹۵ می باشد» به بیانی، جان کلام، در ارتباط با مسئولیت مدنی بیمه گر و نحوه جبران خسارات و فرایند آن صحبت می شود.

از زمان پیدایش وسایل نقلیه، حادثه جبران خسارت از حادثه و شخص مسئول نیز مطرح شده که در طی چندین بار تصویب و اصلاح قانون بیمه اجباری، باز هم دنبال تغییرات و هماهنگی بیشتر قانون با جامعه بشری امروز، نیاز می باشد.

مسئولیت مدنی در واقع یکی از دسته بندی های مسئولیت بیمه ای اشخاص و اموال می باشد، بعد از قانون مسئولیت مدنی سال ۱۳۳۹ که به صورت عام و کلی، همراه چندین ماده مجازات اسلامی حوزه مسئولیت را جوابگو بود، و به دلیل نقصان، ضعف، پیشرفت تکنولوژی، کمبود و اتهامات قانون مسئولیت مدنی، قانون بیمه اجباری مصوب سال ۱۳۴۷، تدوین گشت که خلاء قانونی را در چهار ده ماده و ۳ تبصره رفع نمود و در سالهای بعد اصلاحیه ۸۷ و گذشت مدت آزمایش آن و متناسب با نیاز جامعه قانون بیمه دارندگان وسایل نقلیه موتوری در

مقابل شخص ثالث سال ۱۳۹۵، بعد از طی ۲ سال جزر و مد میان مجلس و شورای نگهبان
التهایه در اردیبهشت ۹۵ تصویب و در خرداد ۹۵ به اجرا در آمد و شامل تغییرات زیادی در
حوزه های مختلف از جمله افزایش در مسئولیت بیمه گر و بیمه گذار و کاهش در پاره ای
موارد و رجوع و عدم رجوع بیمه گر به بیمه گذار یا مسبب حادثه می باشد.

با این که قبلا مجموعه های مختلفی در حوزه بیمه گر در حوادث ناشی از رانندگی و یا
تحولات قانون بیمه اجباری وسایل نقلیه موتوری در حقوق ایران، تدوین شده ، ولی فقط
بحث کلی در مورد مسئولیت مدنی انجام گشته و همه پایان نامه نقطه مشترکی دارند که آن
سوابق قانون بیمه بوده در حالی که مجموعه فعلی، کار جدید در حوزه مسئولیت مدنی بیمه گر
می باشد. و سعی نموده با تطبیق سه دوره قانونگذاری به صورت جدول به تحلیل و بررسی
استثنائات و تحولات، قانون جدید نسبت به قوانین سابق پردازد، که در این راه از کتب های و
منابع ارزشمند جناب آقای دکتر عمران نعیمی (حقوق بیمه در نظم کنونی)، دکتر بهتیار عباسلو
(مسئولیت مدنی) و مقالات آقای سیامک ره پیک و دکتر ایزانلو نهایت بهره برداری انجام گشته
ولی در مورد قانون بیمه دارندگان مصوب ۱۳۹۵ به دلیل جدید بودن، منابعی غیر از قانون
وجود نداشت .

لذا به خاطر عدم وجود منابع جدید برای قانون فعلی (۱۳۹۵) و عدم تحقیق پیرامون قانون
جدید، و تنها رویکرد در تحقیق های پیشین در باب مسئولیت مدنی در مقابل ثالث، ابعاد
حقوق و اقتصادی، ضرورت تدارک مقاله و تحقیق جدید در باب تعهدات و مسئولیت مدنی
بیمه گر فراهم گردید.

تحقیق فعلی علاوه بر جنبه تئوریک، جنبه کاربردی دارد و با آگاهی از دامنه تعهدات بیمه
گر و بررسی و شمول تعهدات، حمایت بیشتری از زیان دیدگان در بر گرفته می شود. از سوی
دیگر این مجموعه می تواند برای استفاده دانشگاهی اساتید و دانشجویان مورد بهره برداری
قرار گیرد.

با محوریت قرار دادن قانون بیمه اجباری سال ۴۷ و اصلاحیه آن در سال ۸۷ و قانون جدید سال ۹۵ تمام حذفیات و گسترش شمول و دامنه قانون و مسئولیت مدنی بیمه گر به اختصار در آخر، مجموعه به صورت جدول تطبیقی ارائه و گردآوری شده است.

۱- مبانی و شرایط تعهد بیمه گر در قانون بیمه اجباری دارندگان وسایل نقلیه مصوب ۱۳۹۵ چه می باشد؟

۲- آیا در باب مسئولیت مدنی بیمه گر در قانون بیمه اجباری دارندگان وسایل نقلیه مصوب ۱۳۹۵ کاهش یا افزایش وجود دارد؟

۱- اگر قرارداد و شرایط پرداخت بیمه گر بر طبق قانون بیمه دارندگان فراهم نباشد چگونه جبران خسارت می شود؟

۲- آیا روشهای پرداخت در قانون بیمه دارندگان صرفاً از طریق محاکم است؟

۱- مبانی مسئولیت مدنی بیمه گر در قانون اجباری بیمه دارندگان وسایل نقلیه مبتنی بر تقصیر است و شرایط آن با قانون قبلی تفاوت ندارد.

۲- در قانون بیمه اجباری دارندگان وسایل نقلیه موارد کاهش مسئولیت بیمه گر وجود دارد.

۳- اگر قرارداد بیمه ای جود نداشته باشد، پرداخت صرفاً توسط صندوق خسارات بدنی است.

۴- پرداخت غیر از حکم دادگاه ها در قانون مصوب ۱۳۹۵ نیز وجود دارد که نشانگر افزایش مسئولیت می باشد.

داده ها و تحقیقات به دست آمده، با استفاده از فیش برداری و روش کتابخانه ای و اینترنتی حاصل گردیده است.

موضوع، تحولات، نقاط ضعف و قوت قانون بیمه اجباری، از ادوار گذشته تا قانون مصوب سال ۱۳۹۵ می باشد و سعی گشته تا حد بضاعت محقق مواردی چون، جنبه حمایتی از بزه

دیده گان، گسترش و کاهش مسئولیت بیمه گر، و شمول و عدم شمول، تغییرات مسئولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه موتوری سال ۱۳۹۵ را بررسی نماید که در ۲ فصل تنظیم گردیده است.

فصل اول :

بیان مفهوم و مبانی و ارکان مسئولیت مدنی در سه دوره قانونگذاری و در چهار مبحث و هر مبحث دو گفتار پیرامون مفاهیم، مبانی و ارکان و تقسیم مسئولیت مدنی، تحولات و استثنائات می باشد.

فصل دوم:

در مورد تحولات مسئولیت مدنی بیمه گر و روشهای جبران خسارت در قوانین ، در سه مبحث و هر مبحث دارای دو گفتار، پیرامون موارد کاهش و افزایش مسئولیت بیمه گر، امکان رجوع و عدم امکان رجوع بیمه گر به بیمه گذار، روش های جبران خسارت توسط بیمه گر در قانون جدید التصویب سال ۱۳۹۵، می باشد.